

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1923 чылда
түптөлүштүгөн

1966 ч.
АВГУСТ

3

СРЕДА

№ 181 (6512).

Өртөз 2 көп.

ССРЭ-нин Дээди Совединин сессиясы

ССРЭ-нин Дээди Совединин чедиги чыыжынын бирги сессиясы дүүн, август 2-де Москвада ажалдап эгелзэн. Эвилелдин Совединин хуралы эртининин 10 шакта ажиттыгынган. ССРЭ-нин Дээди Совединин хуралдар залын депутаттар болгаш хэй санныг аалчылар дүтүп келген.

Президиумга эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кирпленко, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, П. Е. Шелест, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. А. Кунаев,

И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков олар көстүп келирге чыгып-ганнар динимтиг адыш чаксаашкыны-биле утгаан.

Депутаттар төлзөлекчилеринин чөвүлелинин даасканын өзүгээр депутат М. В. Келдыш ССРЭ-нин Дээди Совединин Эвилелдин Совединин бирги сессиянын ажалдарын эн улуг назылыг депутаттарын бирээзи. ССРЭ-нин Чогаалчылар Эвилелинин баштаар черинин бирги секретары К. А. Фединге дагзырын саналдаан.

Чоннуп чаагай чоруу дээш үрө-түннелдиг ажалдаарын депутаттарга күзүн К. А. Фединин чугаазынын соонда сессиянын киржикчилери Эвилелдин Совединин даргазын болгаш оон ораалчыларын сонгаан. Палатанын даргазын И. В. Спиридоновту чангыс үн-биле сонгаан.

ССРЭ-нин Дээди Совединин чедиги чыыжынын Националдар Совединин бирги хуралы хундүскүнүн 12 шакта эгелзэн. Эштер А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. М. Марешов, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов, Д. С. Устинов, Б. Н. Пономарев оларны чыылганнар чылы-биле утгаан.

Депутаттар төлзөлекчилеринин чөвүлелинин даасканын өзүгээр депутат В. Е. Лобанов ССРЭ-нин Дээди Совединин Националдар Совединин бирги сессиянын ажалдарын депутат Д. С. Коротченкога (Украин ССР) дагзырын саналдаан.

Оок соонда депутаттар Националдар Совединин даргазын болгаш оон ораалчыларын сонгаан. ССРЭ-нин Дээди Совединин Националдар Совединин даргазын депутат Ю. И. Палешкинни чангыс эң-сеткилдиг сонгаан.

Палаталар сессиянын хүн айтырыгларын бадылаан. Депутаттар көөр кылдыр дараазындагы айтырыгларын киригеси:

1. Мандат комиссияларын сонгууру.
2. Эвилелдин Совединин болгаш Националдар Совединин Доктаамал комиссияларын тургузары.
3. ССРЭ-нин Дээди Совединин Чарлыктарын бадылаары.
4. ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумун сонгууру.
5. ССРЭ-нин Чазан—ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин тургузары.

Палаталарын ийн аны хуралдарына Эвилелдин Совединин болгаш Националдар Совединин мандат комиссияларын сонгаан.

Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязынын Төп Комитединин Пленумунун дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

1966 чылдын август 1-де Совет Эвилелинин Коммунистиг партиязынын Төп Комитединин Пленуму болган.

ССРЭ-нин Дээди Совединин чедиги чыыжынын бирги сессиязынын айтырыгларын Пленум көргөн.

Чогаадыкчы дузаны күштелдирер

Совет култураны болгаш улусчу уран чүүлү улам ыңай хөгжүдери-нин тодаргай сорулгалары СЭКП-нин XXIII съездинин шийтирлеринде айтыгынган. Ол сорулгаларны чедишкенин кууседиринге чогаадыкчы интеллигентилерин киржилгези канчаар-даа аажок улуг. Ылангыя чон-нун иштинден улусчу талантыларын илередип тыварынга, бот-тывынгыр уран чүүлүгү коллективтеринин киржикчилеринин чогаадыкчы өзүлде-мергежил, уран тывынгыр чоруун, оларнын чонга көргүзүп турар концерттеринин идеялиг утка-шынын бедиринге, репертуарын бай-ланшыдарына театрын артистеринин, режиссерларын, композиторлар-нын, балетмейстерлерин, хөгжүмчүлерин болгаш өскө-даа чогаадыкчы интеллигентилеринин улуг дузазы негеттинип турар.

Районнарда бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринге өөредиглиг дуза чедирер ажалды республика найысылалында чурттап, ажалдап тур-тар чогаадыкчы интеллигентилер бо чылдыг чазынында эгелзеш-ле чө-ло шору идеялигиттен. Композитор Алексей Чыргал-оол биле балетмей-стер Сайхо Сапын-оол бо чылдыг апрельде Чөөн-Хемчик районун бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринге элзэн кыш хонуктарда ыры, му-зыка, танцы талазы-биле өөредиглиг, ажиттыг дузаны чедирер келген-нер. Чөөн-хемчикчилерин Нызылга көргүскен өтчүтүг концерт чедиш-кинниг болганын ол чоруу чугаанга идеялиг болган. Композиторлар Ростислав Менделеев Тандынын, Саал Бирбе Барыын-Хемчик болгаш Бай-Тайга районунун бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринге прак-тиктиг дузаны чедирген. Чурукчулар Гаврил Торпук, Леонид Протасов болгаш өскө-даа шыр Кызылдың ыры, танцы ансамблини база тус-тус районнардын ойнакчыларын концертке ойнап идер хептеринин улуг-майыктарын чараш хевирлерин кылдыр чогаадып чуруп берген. Мөдээ илбүтарын, Култура бажынарнын каадалга шимелзизин кылдырыга чурукчулар улуг дузаны чедирип турар. РСФСР-нин алдарлыг артизи, Тыва АССР-нин улустуң артизи Максим Мунзук Барыын-Хемчиктин «Болшеви» колхозунун шик бөлүмүнүн киржикчилеринин суралгыт шик «Хайран-ботту» чедишкенин тургузуп, ойнаарыга улуг дузаны чедирген.

Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик, Бик-Хем, Барыын-Хемчик, Танды, Эрин рай-оннардын бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринин өтчүтүг концер-тир Кызылга болуп эртилген. Оларнын көргүскен концерттеринде эки чүүлдер бар-даа болза, утка-шынар, күөсөдиг талазы-биле ыранта чедир-бешпаан чиг, куду деңгелдиг номерлер кайы хай болган. Ылангыя сцена културазынын талазы-биле чептер район бурзунун көргүскен өт-чүтүг концерттеринден хайу-биле илерзэн. Ол чүл дээрге, бистиң чогаа-дыкчы интеллигентилеринин көдөзүн бот-тывынгыр уран чүүл кол-лективтеринге чедирип турар дузазы эвээш, чамдын черлерге шуут дуза чедирбей турар-дыр, ынчанга ол-ла бүгү чептерини чайладырынга чогаадыкчы интеллигентилеринин дузазы нандыг-даа сонгаалашкын чөк-кэ эргөжөн чүгүлө хөргөлткенин турары тодаргай көзүлгөн.

Тандыда талантылыг улусчу балетмейстер Наталья Тиртык-кара ба-дунуң чаа чогаадып тургускан танцылары-биле чонку база катал магадат-кан болгай. Оон ол танцылары бедик идеялиг болгаш күөсөлдөз база-ла эки. А оон өскө районнарда келгилзэн уран чүүл коллективтеринин көр-гүскен танцыларын идеялиг утказы, күөсөлдөз ыранта чепес бол-гулаан. Олар эки танцыларын тургузарын оралдаптып турар. Ынчалза-даа танцы талазы-биле мергежилдиг, талантылыг кижилик, балетмейстерлер-нин дузазы, арга-сүмези чок болуп турарындан, оларнын ол танцыларын көрүмчүлөргө солун эвес болуп турар. Ынчанга наазиин бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринде эң-не аскап турар чүүл болуп танцыны улуг кичизгейни салып, чогаадыкчы дузаны күштелдирер негеттинип келген.

Тыва АССР-нин Култура министрствозу болгаш оон уауртулгазында турар Улустун чогаадылг бажыны, республиканын хөгжүш-ши театры артистер, композиторлар, балетмейстерлер, режиссерлар, музыкантылар болгаш уран чүүл талазы-биле өскө-даа тускай эртемчилерин, арга-дур-жулгалыг кижилерин көдөзө уран чүүл коллективтеринге дуза чедирер-биле чорударын моон сонгаар дантаамал кичизгейге алып болза эки. Шынында бо талазы-биле негелде, дилер Култура министрствозунга ра-йоннарда үргүлчү нээп турар. Улустун чогаадылг бажыны, оон методи-ка кабинети көдөз илбүтарга, Култура бажынарнын методиктиг дуза чедиреринин өзүлүг төвү болуп шыдаван. Шини, танцыны канчаар тур-гузарынын, концертти башкаарынын болгаш өскө-даа чүүлдеринин ду-гайында арга-сүмө берип турар методиктиг бижимел ажалдарын, брошю-раларын тыва-даа, орус-даа дылдар кырынга кылбастан. Ылангыя сце-на културазынын талазы-биле байдал бисте эң-не хонудап турар. Бо та-лазы-биле арга-сүмелерин, ажалдарын бижип шыаалтар тускай мер-гежилдиг, эртемниг чогаадыкчы интеллигентилер бисте бар. Тыва дилче очулуур-даа болза ындыг брошюралар, ажалдар кайы хай. Тус черниң ажил-амыларын көргүскен репертуар-биле хандыр ажал база-ла жош-кан. Көдөзүнчү ыры коллективтеринге ыраажылар минтилелин Тыва салбырын чедирип турар дузазы көмүчү багы.

Көдөзүнчү бот-тывынгыр уран чүүл коллективтеринге чогаадыкчы интеллигентилеринин, организацияларын дузазын күштелдирер талазы-биле чугула хемчегин алыры республиканын Култура министрствозун-дан негеттинип турар.

САЛБЫРЫНЫҢ НОГААЖЫЛАРЫ

Улуг-Хемде «Улуг-Хал» совхозтун Бөк-Чыраа салбырынның ногаажылар бригадасы СЭКП ТК-нын май Пленумунун шийтирлерин амдыралга боттандырбышаан, беш чылдык баш-тайгы чылында ногаа културала-рында бедик дүжүтү өстүрүп алып сорулгалыг. Агроном-бригадир З. Толмачевага уурткан бежен-ажи составтыг, механизацияланган ногаа бригадасы кызыкмак ажалдап турар.

Бригаданың ажалында «ДТ-54» болгаш «МТЗ-50» деп ийн трактор бар. Совхозтун болгаш Ша-гаан-Арыг хоорайнын чонунун ногаа база картофель талазы-биле хөргө-дөлий хандыр сорулга-биле брига-

да бо чылын 17 гектар черде ногаа култураларын, 30 гектар черде картофельди тарып олурткан. Ногаа-нын бир гектарында 120, карто-фельдинде 75 центнер дүжүтү өстүрүп алырын ногаажылар чыл-дыг эгелзиде-ле хөдээнгенер. Тус-лай ажаалдап шөл бурзунун үнүжү эки, бедик дүжүт чүгээжок алдынар. Бо хүннерде чамдык учас-токтарын бок үнүштери аштагын-ган.

Чайның ортан үезинде участок-тардан редисканы, согунаны, огу-репни ап эгелзэн. Совхозтун сто-ловалында ногаанын чаа дүжүдүн-дөй кылган аманнын темнер көстүп-келгилзэн. Шагаан-Арыгнын чонту-

Ташкентиниң маадырларына

Чер шиччээшкенин уруктарын ажил эртеринге, республиканың на-йысылалы катал тургузарыга бол-гаш тударыга ояа шыгараан тус-тус кижилери база коллективтерини шанаары-биле Узбекстаннын Ком-мунисттер Төп Комитетин, Узбек ССР-нин Дээди Совединин Президи-уму болгаш Министрлер Чөвүлели Хун-дүлүг бижикти тургускан.

Хундүлүг бижик-биле шааннар кижилерин болгаш коллективтерин Узбекстаннын партия болгаш хей-ниити организациялары-даа, Ташкен-тиге дуза чедирген өскө хоорайлар-нын болгаш республикаларын ор-ганизациялары-даа кирип болур.

(СЭТА).

РЕСПУБЛИКАНЫҢ КУШ-АЖЫЛЧЫ ХУНУ

Кызыл туктуг салбыр

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда «УТБ» 25 чылы» совхозтун Устү-Хем салбырынның ажил-ишчилери четир санныг мал чечинип курларынын белеткеп алыр ажалды шалыпкан чуртуп. 848 тонна паныннан 474 тон-назын сарааттаан.

Салбырын ситен шилеринде 4 трактор агрегады болгаш 8 кижик хол кадымы-биле кезип турар. Айтыгынган планын чүткө күөсөдир эвес, харын ону ажыр күөсөдир деп ситенчи-лерин сорулгазы мындаг. Ынчанга эвелемиз болгаш кестер-чиликтерин, бөлүрүктүрүштерин, сарааткычыларын ара-зында социалистиг чарыш база калбарган.

Хол кадымы-биле ситен кестерчиликтер Монгуш Санжа, Ховалыг Стүрү, тракторист-машинист Долаай Эрес-оол, Кара-сал Семий-оол, сарааткыч Эренчип Мирзов олар хүн но-мазын 110—180 хуу күөсөдир, мурнакчылар болуп турарлар. Салбырын ситенчилерин кызыкмаккай күш-ажылынын түннелзиз совхозтун салбырлар болгаш бригадалар аразында шилеп чорутуу Кызыл туктуг чаалап алган сорулгач ажалдап турарлар.

Дем күштүг

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). «Шекпэр» совхозтун Ден-Терейин салбырында 129 кижик мал чечинип белеткели-де хаара туттунган шүдүргү ажалдап турарлар. Тракторун ситен кезер ийн машиназы-биле чергелестир 41 кижик хол ка-дымыларды кезип, 10 кижик беден ситенин удуз хөдөөнөп турар. «ДТ-24» тракторда башкарыкчы эш Хөккүй-оол баш-тайгы хүн 4 га черин ситенин кестиреп ийлек, азы механиз-мизацияланган эвене сөмүгү үш хүн 46 ганы белик шымарыг кезип дооскан. Ол-ла үезе бөлүрүктүрүш 4 ганы ситенин хөдөөнөш 11 тонназын сарааттаан.

Хөдөлүг бөдүк-бүрт белеткелиде 78 кижик, оларнын мур-гузайы школачылар болгаш хөдөөнөптер. Паныда көрдүгөн 100 тонназын 89-хуу кылып ажалган.

Бо чугула кампанияда эштер О. Кызыл-оол, С. Дегер-оол, О. Бузур-оол, О. Наңай болгаш мында школа башкызы С. Се-ден-оол олар хүн үлүгү тургану 110—115 хуу күөсөдир кел-генер.

Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

Узе санашкан

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). «Тес-Хем» совхозтун №1 хойжу бри-гадасы (бригадир Александр Нарма) дук садар чыл планын ажил-агын-ны өскө бригадаларында мурнак күөсөдир, күрүнге 13 тонна эки шы-марлыг дүктү кириген. Бригада паныда ажал 1 тонна дүктү думаган. Бир хайга анаашыр 2,4 кг дук алдыган болгаш шээр малдың баштай-гы кыргылаады чедишкенин доозулган.

Бо хүннерде бригаданың бүгү малы серин чайлагарда четкен. Дук булууринге, малдың чаш төлүн чидиргич чок алырынга малчы-нар эштер Дегер-оол, Шойда, Допчут-оол, Маадыр-оол болгаш Донган олар эң идеялиг киришкенер.

Сигенчи бригадада

Барыын-Хемчик районун «Бол-шеви» колхозун ситенчилеринин №1 бригадасынын ажил-ишчилери малга четир санныг кестерин бел-еткеп алырын туктуг чорутуп турар.

Бригаданын ситенчилери 5 эвене болуп алган, 500 центнер ситенин кезип, 6 сарматты тургускан. Эве-нол аразында калбарган социалистиг чарыштын түннелзиз беш хонга-ла уауртары чадчыл болу берген.

Ол эвенеда хол кадымы-биле си-тен кестерчилер Салга Искал-оол, Хомушуг Сарыг-оол хүнде 0,30—

А. ЕВРОП.

Улуг-Хемден медээлер

БУЛУТ-ТЕРЕК. Кызыл-Дар салбы-рынның Чылыс-Харарда ситенчилери 35 гектар черин ситенип болуп, оон 40 тонназын сарааттаан. Хол кады-мы-биле ситен кезер хүн норма-зын ажалчылар Ю. Кожала, С. Софьян олар 110-дон 115 хуу кестирип, мур-накчылар болуп турар.

ХАЙЫРАКАН. Ыйда 8 чыл шко-лазынын өөреникчилери кыштын ма-лында 16 тонна ситенин белеткени башадирге хөдөөдү берген. Салбы-рын баштаар чер, партия, комсомол организациялары өөреникчилерин кел-

ишкелдиг күш-ажылы дээш өөрүп четтерген илердип, байыр чедир-ген.

«НАПЫРАЛ» совхозтун дирекция чери бо ажалдагы чылында элзэн каш чурттаа бажынар, мал ка-жааларын, чонор бажынарны кел-гилер планнаан. Амы үезе чангыс ала-ныш чурттаар чеди, ийн квартира-ны биле ажалдап турар ийн чурар бажы ажалдаа кирген. Тудыга хөргөзгөр 1600 кубометр мыш дидик-ген.

Дарган-Хаада хайнышыкынның-ла

Сигенчилеринин тур-ла — сын дээнде. Дарган-Хаа ол ынчаар шаттарда бот-сиген эки үнгөн. Бир эвес кезип-ле четтиргер чүве болза, моон эртен чылдаа-зында ыранта хайну белеткен ап болур. Ын-чаага бо черинин си-генин кезип белеткээ-ринин дугайында чугаа чоруп турда, чүгө план-биле, кезер өп көрүп алган черлер-биле кызыгарлаттын-май, оон-даа хайну ап болурун чамдын мергежилдиг сигенин эштер саналдап тур-ганнар. Ийе, бо эки

эгелзешкенин күөсө-аки черле күзүнгө. Колхозтун ундави-лекчилеринин бирээзи Седип Кунгаевич Бай-карага уурткан сиген-чи эвене июльдун төн-чүзүнге чедир 1500 ажит центнер ситенин белеткээ. Ол 22 са-раат болган. Дарган-Хаага колхозтун сувай инектери кыштаар. Ынчанга башы хар дүжери биле, ол са-рааттарны кыштагге трактор-биле сөөртүп чедиреринге эптиг кыл-дыр таарыштыр тур-гусулап каан.

Эвене чү эш Байкара

мурнакчы сигенчилер-нин аттарын адал тур-ду. Олар — коммуни-сттер Сит Деспи-кин, машинист Бады-раз Кызыл-Эник, тра-кторист Владимир Ба-рахтаев, Демир-Хал На-ра-оол, бөлүрүчү Оюн Чыргал-оол, сараат салыкчылар Виктор Санжа, Кыргыс Чор-лик-оол, Байкара На-кай-оол, хол дүрбээ-жи-биле ажалдап тур-арлар Алексей Ду-кун-оол, Сандаан Ке-чил олар-дыр.

Эвене машина-тех-ника, ажилчыл кужу-биле эки хандырын-

ган. Аш-чени эки. Стол соннары, хол бөмбү бар. Солун-сактуул донтаамал кээп, агитаторлар бе-сөдаларны кылып берип турар. Хостуу шакта мааза чалгааранчыг эвес.

Дарган-Хаага ситен кезилде эгелзиди бээр оларга баштайгы аалчылар — Баян-Нола өскүстөр лагери-нин пионерлер аалап кээп, солун кон-цертти көргүзүп бер-генер.

А. БЕГЗИ.

Улуг-Хем район, «Хулуг хурал» нол-хо.

Частан бораңа-даа ажил үргүлчүлөп турар

Баз-Хем районун «Кызыл тук» колхозунун левисээринге ситен бо чылын көмүчү эки үнгөн. Ам колхоз-тун Чодураалыг, Шигей, Бөдөй бол-гаш Бие-Ажык тен черлерде 7 эве-нолду ситенчилер четир мал чечи-нип курларынын белеткеп алыр-биле шалыпкан ажалдап турар.

О. ТАБАА.

Болхозтун ситенчилери чонку хүннерге чедир 571 га черин ситени кестирип, 333 ганы бөлүдүргөн. 2884 центнер ситенин сарааттап тургускан болгаш 288 центнерин доослоп тыраан.

Ийль 28-29-тун хүннеринде тазы-тап бораңа-даа, ситенчилер шак-

уени халас эртирбей 54 тонна ситен сактап. Ситенчилерге кол-хозтун элп сүт-бараан ферманын ажил-ишчилери болгаш Бурен-Ажы сууртун чурттакчылары ишкелтиг киришкен.

Н. ВИКТОРОВ.

БРИГАДИР

«Бири болуу чакындан» деп тыва улустун хань уткалы уле-гер чугаа бар. «Тээли» совхозтун Найрал салбырында №1 койжу бригадалык бригади-ри Адыл-оол Адылбеков. Хертек «бичиринден-не тура кончут саргелен, шоваш кижил» деп, ону таныр кижилер чугаалажып турганын дынаан мен.

Хертек Адыл-оол 1941 чылдан эгелен бугунге чедир хай-интинин харымсалгалы ажалдарын ак сеткилдиг күүсөдип келген. Ылангыя арбан даргалап, колхоз-тун партия эге организациянын секретарылап, форма эргелекчи-деп, колхоз дарганынын оралак-чымынга, бухгалтерге болгон он-даа эске харымсалгалыг участка-дага ажаллап келген. Соолгу он амыч чылдарда «Тээли» совхоз-тун эки каларчымынга санаалып, 2360 хураганын доруктуртп эс-турген болгаш 11 тонна 690 кг дукту күүсөдүп дугаалаган.

Амгы уеде эш Адыл-оолдун бри-гадазы «Тээли» совхозтун Най-рал салбырында койжу бригадалы-кынын аразында эки ажалдыг деп санадып турар. Ук бригада-лык кекжигунери шупту 11 ки-жи, он иштинде 7 коммунистер бар. Бригадалык ажал-чоруду-

тазын башкарынга, койжулар ортузунга кижиндилгел ажал чорударында кол рольду ол ко-ммунистер ойноп туралар. Брига-дала 5648 баш хой бар, он 1959-зу төрүүр хойлар. Районга артын кыжын мал кыштаглааш-кынын кончут бергедешкиниг болган болза-даа, чылдын бири чартында бо бригадала төрүүр 100 хойга онааштыр 89 хураганын мурнакчылары Х. Кочаа, Х. Адыл-оол (бригадир бозу), И. Серен-Чимит олар чус хойга онааштыр оон-даа хой хураганын камгалап алгылаан, хой бурзунден 2 кг амыч дукту кыргып алган. Се-миртип хой каларчымы комму-нист Х. Кара-оол база-ла эки ажалдап, хой бурзунге хой не-мелде декини чедип ап турар.

Бригадалык кекжигунери СЭКП-нин XXIII съездинин болгаш СЭКП ТК-нын май Плену-мунун шиптирлерин бургу таны-жып, өөренип артын. Коммуни-стер И. Серен-Чимит, Х. Адыл-оол, И. Адам, И. Доржу болгаш эске-лер-даа чонга тайылыр ажалын доктаамал чорудуп келгенер.

Бригадир Хертек Адыл-оол — 1943 чылдан бээр СЭКП кекжи-гуну. Коммунистин бедик адынга

ол төлөпиг болуп, ажал-агынын башкарынын нарын, кажар ар-галарын шиптедип, перспективтиг чорудаларын баш удур билип ап чораш. Бодунун совхозтун, ра-йонунун болгаш республиказын ажал-агы, култура тургу-зушкунуну дугайын бригадалык кекжигунеринге ургулчу-ле таныштырып чорутуу ажаа чан-чыл бозу берген. Бригадала шу-ту коммунистер ажал-ишке, амы-дал-чуртталгага улгелериг бо-луп ол күзөдүр. Ол амыч бо-луп турар-даа.

Бригадала малдык чайгы олар-лаашкынын баш бургунаар план-наш, ону сугаар. Тураннын Ка-ра-Дыттыг, Оргу-Дыттык, Сарыг-Бат, адыл-усту Сайдыг-Хемнер болгаш Дыттыг-Хемнер ычаар эскер-сигениг, сирин тайгаларда кекжип чедер, хойларын сет-кил чоргаар кадарып, семиртип туралар. Ажалга тура-сорукут коммунист Х. Адыл-оолдун удур-туп турар бригадалык кекжигу-нери 1966—1967 чылдын кыжы-нында удур 133 тонна ситенин, 150 тонна поган массаны мал чеми кылдыр беткеп алыр ху-дугени алган, ону амыч күүсө-дүр деп ажаллап туралар.

Улуг, биче калыг-даа участок-ту удуртуп башкарынга төлөп-тиг, ажалды шын организа-стап шылаар, арта-мергелитиг, хууда улгелер-чикетиг, чонун негелде-зинге сатып човангыр кижилер-ни харымсалгалыг ажалга деп-шидер болгай. Ыдыг кижилеринг бирээинге коммунист Хертек Адыл-оол хамааржып турары бо.

1963 чылда төрүүр чус хойга онааштыр 108 хураганын камга-лап, бир хойдан-на 2,5 кг дукту кыргып алганы дөш ону мурнак-чы малчыларын Волгоград хоо-райга болган Бугу-эвилел хура-лынче чоруткан. Хуудулел би-жиктер-биле, өртөктин чүүлдер-биле хой уаа шапнаткан. Эш Адыл-оол бодунун өг-бүленин кижиндилгелинге база-ла төлөп-тиг болуп келген. Оон бешик-класста хеймер туру Лидан эске уруглары шуптуз аны-бур-челдерде ажаллап чорутулар.

Коммунист-бригадир Х. Адыл-оолдун удурткан бригадалык моон сонгаар-даа улам эки ажалдаар, а бригадиринг ажалга, хууда амыдалга чаа-чаа чедикшиг-нери, аас-кежин ам-даа улажыр.

И. СУГЛАЙ-ООЛ.
Бай-Тейга район.

ЛАТВИ ССР. Огре хоорайда туруп турар трикотаж комбинаты Прибалтике эң улуг бугурулгелеринг би-рээси. Оон шектеринге ада-чуртук болгаш дашкы-нын муң машиналарын тургузарын бодап турар бол-гаш олар чылда 12 миллион кезек трикотаж кылыг-ларны бээр.

Комбинаттың кол тууду шалу 20 гектар амыч черин ээлээн. Кол бугурулге морпузу ам безин бедип үнө бер-ген.

ЧУРУКТА: комбинаттың кол тууду шалу.
Фото С. Даниловуу. СЭТА-нын фотохрониказы.

Улусчу контроль ажалдап тур

САЛЫРДА БӨЛҮК

«Найрал» совхозтун Кара-Тал салбырында улусчу контроль бөлү-нүчү ажалдап турар.

Хой кыргылаады массалыг чоруп турган уеде, улусчу контрольчулар база хыналда кылган. Оон түнө-линде чамдык хой кыргычлары кыргылаады буу-хаа далаш-биле чо-рудуп, малдык кекжип кайы хамаан чок кезип кааптар чоруктар илерөөн. Улусчу контрольчулар амыч чеп-терин чайлаткан. Ол ышкаш дуктуг декини шын тургузарын, үчөт-от-тукчуларын саналын база амыч, моон сонгаар калыг ажалдар чору-дарын коллективти-биле тодаралып алыр.

Контроль бөлү тургустунганын-дан бээр утуктел чокка ажаллап, ажал-агынын аны-бур алырла-рынга хыналдаларын чорудуп, чеп-терини шын-биле илередип кел-ген. Салбырын мал ажалында, ылангыя хойжуларга хыналданы чорутканынын түнөлинде, хойжу Алексеев Тоспанын сес баш. Хо-валей Норжунун үш баш хой чеп-тес болган. Мал ажалында харым-салга чок, ак сеткилдиг ажал ол хой-жуларын херөөн тодарай кылган, улусчу контрольчу хурагына чу-таалашкан сонда, оларын хемчег

алыры-биле совхозтун дирекция че-ринче шилчиккен.

Хой кыргылаады массалыг чоруп турган уеде, улусчу контрольчулар база хыналда кылган. Оон түнө-линде чамдык хой кыргычлары кыргылаады буу-хаа далаш-биле чо-рудуп, малдык кекжип кайы хамаан чок кезип кааптар чоруктар илерөөн. Улусчу контрольчулар амыч чеп-терин чайлаткан. Ол ышкаш дуктуг декини шын тургузарын, үчөт-от-тукчуларын саналын база амыч, моон сонгаар калыг ажалдар чору-дарын коллективти-биле тодаралып алыр.

Контроль бөлү тургустунганын-дан бээр утуктел чокка ажаллап, ажал-агынын аны-бур алырла-рынга хыналдаларын чорудуп, чеп-терини шын-биле илередип кел-ген. Салбырын мал ажалында, ылангыя хойжуларга хыналданы чорутканынын түнөлинде, хойжу Алексеев Тоспанын сес баш. Хо-валей Норжунун үш баш хой чеп-тес болган. Мал ажалында харым-салга чок, ак сеткилдиг ажал ол хой-жуларын херөөн тодарай кылган, улусчу контрольчу хурагына чу-таалашкан сонда, оларын хемчег

алыры-биле совхозтун дирекция че-ринче шилчиккен.

Хой кыргылаады массалыг чоруп турган уеде, улусчу контрольчулар база хыналда кылган. Оон түнө-линде чамдык хой кыргычлары кыргылаады буу-хаа далаш-биле чо-рудуп, малдык кекжип кайы хамаан чок кезип кааптар чоруктар илерөөн. Улусчу контрольчулар амыч чеп-терин чайлаткан. Ол ышкаш дуктуг декини шын тургузарын, үчөт-от-тукчуларын саналын база амыч, моон сонгаар калыг ажалдар чору-дарын коллективти-биле тодаралып алыр.

Контроль бөлү тургустунганын-дан бээр утуктел чокка ажаллап, ажал-агынын аны-бур алырла-рынга хыналдаларын чорудуп, чеп-терини шын-биле илередип кел-ген. Салбырын мал ажалында, ылангыя хойжуларга хыналданы чорутканынын түнөлинде, хойжу Алексеев Тоспанын сес баш. Хо-валей Норжунун үш баш хой чеп-тес болган. Мал ажалында харым-салга чок, ак сеткилдиг ажал ол хой-жуларын херөөн тодарай кылган, улусчу контрольчу хурагына чу-таалашкан сонда, оларын хемчег

Д. АРАНЧАА.

Улуг-Хем район.

Мурнакчы бригада

Эртеден орай кезме-ге чедир хайнышык-ныг ажал-иш Кызылда 24-нү кварталында хай-ныг турар. Амыч ху-нунун кайы-даа үзүндө ажаа чедер, тууду материалдарын сөөртөн машиналарын, кедүрер крандарын, бетон хо-дукчуларынын, масна-ларын дааш-шимизин ууштелишин чок аял-туда бээр. Уре-түндөй-диг, бугуручулуг куш-ажалынг барындаа ол.

Шан ында, шалып-ын ажалдап турар бри-гадаларынг бирээинге «Кызыл туудун» ту-дуг эргеленин ийгиг участогунун Салган Чайдынга удурткан ко-ммунист куш-ажал бри-гадасы хамааржыр. Олар ажалынг бугуручулу-лун бедидер, шынарын экиндей, бот-үзенин чигидир, тууду матери-алдарын намангалыг чарыгдар даш идеп-кейлиг ажалдап турар.

24 кижиден тургустун-га бо бригадалык кек-жигунери бот-боттары-нын аразында чамгыс-менич оларды дег эп-найралдыглар.

Салдыган тодар-гай сорулга, күзөл-со-рук, быжыг найрал-турда, калыг-даа амыч-ишке, бергелерге уурларбас, ылазыла амыч-чугаалады.

Эш Чайдиптыг чугаа-зы-ла шын. Оларынг белем ажал-инкинге калыг-даа таварылгал-ар тургулаан. Ону амыч унугаш, олар му-нанчыларынг одуруун-га киргенер. Бригада ай, квартал сананда бугу-дурле планын доктаа-мал амыч күүсөдип кел-ген, сөөгу түнөк-биле амычга, олар туудуг эрге-лиинде бригадаларын ийгиг чедип ээлээн.

Ам туудугулар 44 аял-ишти чурттап бажы-нын дортук надын доо-зуп турар. Совет туудуг-

гун, бедик идегелди көр-гүскенер. Бригадада еске-даа мурнакчылар хойу-биле адап бо-лур. Оларга Тыва АССР-ниң алдарыг туудугу-зу Малзан, анык туудуг-жу Номулдай болгаш эскелер-даа хамааржыр.

Эш Чайдиптыг удур-тканы коммунист куш-ажал бригадалык до-лу куш-биле амылда-рынга шапкатын турар чептерстер база бар. Ажаа бири элчегде, туудуг туудугуун чогуур үзүндө сөөртүп экип берби турары хамаар-жыр. Ычангаш кол кылдыр ажалды ара на-гаш, аар-саар ажалдар кылдып келгенден ба-жыныг ханазын салыр хуузазы узамдыккан. Туудуг-биле долу ханды-адыр болурунун арга-зы турда-ла. «Кызыл туудун» туудуг эрге-лиинг удуртучулары боттук хемчеглерин ал-байн келген.

Т. ХЕРТЕК.

МАЛ ЧЕМНЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИНДЕ

Ажыл хайныгып турда

Баан аяс хун. Кызыл-Мажалык суурдан автобус-биле чанып олур мен. Кара сугуну кымын дугарга чотак-чотак бора талат динчигин бад келген, көгүшкы хөлбөзөнө Көп-Кежини хал кээрине сараат салган, хөпөн бөдгөн, ситен кескен улуг-биче кижилер-ле эңдерик, мы-рыдай хайнышыкыныг чүве туру.

Биче-Тейин ситен бригадалы-дыр. Сарааттарын улугун, ха-пээриниң хойун, көрдөрем-деп, бир амыч ар улуска таныштырып чор. Хайныган ажал-ишти сонугу-гавышаан, кара сугта эшитп аар дөш автобустан дүжүп калдым. Амычтарын ыры-шоору, трактор-луг, калымыр ситен кескен кижилерин мит-шимизин катчып ал-гаш, Көп-Кежиниң талдарын шип-чедип турган дег, динчиренчип чүве туру. Улуг бора талдык хөлбөзөнө дашкыныг олуруга кесек анык олар-дага кылаштан чедер бердим. Бригадир Монгуш Сачмадар артын хун-неринг түнөлдөрүн оларга таныш-тырган олур:

— Бистер ситен кезилдеинче июль 18-тен эгелен кирген болгай бис. Бугунге чедир 320 гектар чер-инд ситени кескеш, 16 сараат кыл-дыр бөлүп тургускан. Бистин 8 эве-новустан Ооржак Солуп, Ооржак Аралдын оларын эвенюлары мурун-ку олурдага чоруп турар. Оларга декежир херек-оолдар—деп бри-гадир чугаалам дооштарга, шупту калымыр, аймырын алгаш чоруту-лар.

Бригадир-биле ийилээ дараазында ситен хөпөннөөн оолдарже базип-тымс. Ситен кезилдеинде, бугу-бүрү чымырла Шекпээр 8 чыл школазынын өөреничилери улуг кып болуп, эки ажалдап турарынын дугайын кылаштан олур били ал-дым. Хөпөн салган, ситен кескен оолдар, уругдар ажал-ишканын дугайын хойну-ле хөпөр турулар.

— Экин, уугулар! Че, каш тон-наны чып кааптар?

— Шоолуу өвөс 29 тонна, а планымыс 100 тонна болгай—деп, уругларынг бирээни өөртү мурнай харымлапты.

Бугу-бүрү чып турар бо эвеню-да шупту 21 киж ажалдап турар болду. Кей кезинде школаты уруг-дар, хөпөннөөн.

— Олардан С. Караашаан, С. Би-ченей, М. Кузнецова, С. Чуруукаан эки ажалдап турар—деп, бригадир мактап калды.

Адыттын соода бригадалык төү кылдым тускай өгө чедип келди-ме. Агун дашкында илапалыг, чодаксымаар кырган ирей калдыр-лар таптаан олур.

— Бо дөргө 70 харыг пенси-онер Ооржак Беган акый-дыр. Ситен кезип эгеленден эгелаш ама дээр калдыр, аймыр сыптан, калдыр би-зин чиде таптап, база мит аймыр-лар кылдып турар кижилер—деп, бри-гадир таныштырды. Чүгө ол эвөс, а хостуг шактарында ситен хал турар оолдарга, уругларга баргаш оларга калымырын шын тударын, ситен ке-верин өөрдип, оларын калдырын таптап берип турар кырган болду.

Бир эвөс бригадир эш Санчмадар бригадалык өө бо дивен бола, ону киж митыг улуг бригадала төү деп билери берге. Дашкында чамгыс кы-зар лоууг-лакат, көргүтүп сабыра-зы, тук—чүтү-чак чок. Иштине хам-мыс көргүзүп делгеп алган улус бээр бөз—дөш кире бердим. Сов-хозтун салбырларын ситен пла-нын көргүскөн чамгыс сазында алгыда ханала-даа, стол кырында-даа чү-даа чогул.

— Лекция, беседа, оюн-концерт кайы кий болуп тур! Агитхуудус каш катан үндү, чок көзүлбөс!—деп, шов бажырып орган позар уругдан айтырдым.

— Борта келеш он амыч хон-дусу. Лекция, беседа, оюн-концерт, кино-даа амычынды чамгыс-даа болбайт. Агитхуудус-да үмзөн. Ол хамаан чок номчур ном, солдунар, ойнаар херексел безин чок ийин—деп, позар элзөн хомудан хевирит чугаалады.

— Борта келеш он амыч хон-дусу. Лекция, беседа, оюн-концерт, кино-даа амычынды чамгыс-даа болбайт. Агитхуудус-да үмзөн. Ол хамаан чок номчур ном, солдунар, ойнаар херексел безин чок ийин—деп, позар элзөн хомудан хевирит чугаалады.

Нитиниң мал ажалын хөгжүдери-ниг болгон онч продуктудун бедик-теринг эң-не чугула сорулгазы малга быжыг чом-сууру тургузары дугайын кылаштан олур били ал-дым. Амыч үе — республиканын колхозтарында, совхозтарында мал-га хоолдул чеминер ажаап алымын харымсалгалыг устан болду. Ыччалда-даа «Чыраа-Бажы» совхоз-тун Хорум-Дог салбыры ситен бе-леткелине белеткеп чок кирген бол-гаш ажалды оожум темп-биле чо-рудуп турар.

Хорум-Дыгын декискер ситен шөлүтүн талаш-биле республикада безин дээр черлеринг бирөөн. Чыргакы-Аксынын шылааларында Хорум-Дыгын. Терек-Бажынык, кыш, чай чок кылмыткайнык бадик чаткан агым кара сугларын унуг дугарга болгаш ол сугларын кыжы-лым бузулткан черлеринден, кай-ды-даа каа-халым чылдарда ситен үнүс дор ужур чок оран бол-гай, харын чүгө кезер күш негетти-нер. Бо чайык база аян, амыч хун-нер турда-даа, ситенин үнүж эки. Бугу-сугу хун-неринг ситени ша-да-ла чөлөшкөн. Бо чалык ситен белеткелине салбыр эргелекчи

— Аш-чем эбел-ле мыйнаа? — Бо талаш-биле хомудал чок, бар-дым. Мен шылаар шаа-биле кы-лып тур мен.

Ажыл-иш ычтар хайнык турда, ында ажалдап турар кижилеринг ажал-ишин таныжып, совхозта сит-ген кезилден кайы хире чоруп ту-рарын билип алдым. Ол-ла бугуну көрүп чораш бугу-ле ажалдын хой кезин хол-биле кылып турарын, ба-за амыч уеде техникамын салылар турарын бодап келеш ону бригадир-ден айтырдым.

— Техника бисте чедиптес. Бис-тин салбырын чамгыс ситен брига-далы бо-ла болгай. Мында трактор-луг ситен кестирер 2, астын 2 база 2 волокушка ажалдап турар бо-ла тур. Ажалдык бир оожум темпиз бо-лур. Мындак күш-биле 1100 тонна ситен планын күүсөдир берге-ле-дир ийин—деп, бригадир чугаалады.

Көп-Кежин «Шекпээр» совхозтун эң-не хой ситен кезип алыр чери ол. Бо чалыг ситенин эбелен, мыда ажалдаан кижилерин тура-соруун көрүп турган, Биче-Тейини ситен-чилер боттарынга салган сорулга-ларын күүсөдип шылаар бээр деп иледегил бажыр он мен. Хун ашкан, ыччалда-даа мит-шоору, катыч-чу-гаа, калдырларын шылаары кез-жиги салгыга улам алыр кирген куттуулап туруп калды.

М. ХОЮГ-ООЛ.
Барыш-Хемчик район.

Хүннер эртип-ле турар, а ажал...

Нитиниң мал ажалын хөгжүдери-ниг болгон онч продуктудун бедик-теринг эң-не чугула сорулгазы малга быжыг чом-сууру тургузары дугайын кылаштан олур били ал-дым. Амыч үе — республиканын колхозтарында, совхозтарында мал-га хоолдул чеминер ажаап алымын харымсалгалыг устан болду. Ыччалда-даа «Чыраа-Бажы» совхоз-тун Хорум-Дог салбыры ситен бе-леткелине белеткеп чок кирген бол-гаш ажалды оожум темп-биле чо-рудуп турар.

Хорум-Дыгын декискер ситен шөлүтүн талаш-биле республикада безин дээр черлеринг бирөөн. Чыргакы-Аксынын шылааларында Хорум-Дыгын. Терек-Бажынык, кыш, чай чок кылмыткайнык бадик чаткан агым кара сугларын унуг дугарга болгаш ол сугларын кыжы-лым бузулткан черлеринден, кай-ды-даа каа-халым чылдарда ситен үнүс дор ужур чок оран бол-гай, харын чүгө кезер күш негетти-нер. Бо чайык база аян, амыч хун-нер турда-даа, ситенин үнүж эки. Бугу-сугу хун-неринг ситени ша-да-ла чөлөшкөн. Бо чалык ситен белеткелине салбыр эргелекчи

эш Доржулай кижилеринг болгаш техникамын ажалын шын органи-за-ставаан база чогул план кыл-бан укжурдаан, салбыр бо хунге чедир шудуп кирбөөн. Салбырын ситен планы 1761 тонна. Июль 26-да медь-беле алырга, кол ситенин бөлүлө 2 ферма-биле калды чүгө 52 тонна ситен белеткээ.

Малга быжыг чом-суур белеткээр талаа-биле айтыртылган июль 8-те Хорум-Дог салбырын конторазына-га коммунистер, активчилер база де-путаттар-биле каткышкан хурамын-га чугаалашкан. Ол хуралга совхоз директору болгаш кездеш Совет дар-газы база олурган. Ол хуралга салбыр эргелекчи эш Доржулай ситен белеткелине эртеден эгел-лөш 4 ситен кезер машиналык ийи трактор, 2 аят машинасы, хол калдыры-биле 80 киж кезип кирер, мал чемини белеткелине 160 киж

ажылдаар—деп илеткеп, дарга-ларынг сеткилдиг өртүп каан. Оон түнөли чүг болгангай. Мынчага чедир чамгыс-даа трактор, ситен кезер машина ситен кезип кирбөөн. Ситен кезер машина сөөртүп аял-тар тыппаш. Ол машиналарынг сен-телген ам чаа дооступ турар. Хол калдыры-биле чүгө 20 киж кезип турар, болуп хөпөнөөн турар улус база-ла ол хире. Хойжуларын ситенге ам-даа организа-стап кир-бөөн. Кескен чериниң ситенин чөткө бөлбөөн.

Салбыр эргелекчи эш Доржу-лай эртеден-не дирекция черинче орта кезер чок чок, ситен арай чаш, шык ситенин кезип чер албай тур бо деп телефондо, хун эртерин оор. А совхозтун удуртучулары салбырын ажалын сонугураган турар.

Ш. МОНГУШ.

ЧОГААДЫКЧЫЛАР БОЛГАШ ЧААРТЫКЧЫЛАР

Септелге доозулган

Шуй ертуман школазы Барыш-Хемчик районда улуг школалар-нын бирээси. Бо 1966—1967 өөредик чылдарында 1-ден 10 класс чедир 450 кие уруглар мааза өөренир. Школа септелгенин бо школада ым районда бир-ле дугар эки шынарлыг дооскан. 200 кубометр өтүлүр ылыш бүрүн сөөрткөн, школа чанында болгаш башкылар бажынында дүжү-рүп берген. Бирээинде-ле 160 олуттук 2 школанын, 110 өрүктү 2 интернаттын, 6 башкылар бажынынын агар септелгенин дооскан. 12 чаа партаалары кылгаш, эрги 20 партааларыг улуг, 60 партааларын биче септелгенин база 8 экинтеринг септелгенин кылгаш, бир улуг залын шылаан солуп турган. Интернаттарда 5 чаа контрмариналарын, пекарнада чаа улуг печканы кылып дооскан.

Школанын септелгенин колхоз баштар чериниң (даргазы Х. Ч. Кудурунбай, тууду бригадир эш Х. С. Номбукал) талашын-дан эки кичээлгй салып, ылаш материалы болгаш транспорт-биле эки хандыган. Септелге тууду бригадалыкын бызаачызы эш Шердей-оол, школа ажалчыны Долгар болгаш эскелер-даа эки киржи, мурнакчылар болганар. 8-и класскы өөреничилери уран-шевер холду Ойду Мижанын кылган партааларын ада-иелер көр-гөш: «салым-чачынын шевер киж болуру чалаш чок оол-дур» деп үнөлдөөн. Септелгени мыска хуузада эки шынарлыг доозарыга ада-иелер комитети (бон даргазы эш Серен-Чимит) база-ла улуг дуза-ны чедирип, воскресниги кылган. Ажаа ажалдап турган кижилеринг организастыг удуртуп, уругуну сатып салып турган школа директору эш В. Б. Соон болгаш школа завоузу, амыр-дыш билбес ажал-ишчи эш Осунуң кызымканай ажалын демдегелес эргенер.

Ч. ХОМУШУ.

Облапрофсоюздин Кызыл булу-кунга чогадыкчыларын болгаш чартыкчыларын област чөвүл-единиң 3-ку Пленуму болуп эртеен. Ажаа «Партияны XXIII съездинин шиптирлеринге хамаарштыр Тыва АССР-нин чогадыкчыларын болгаш чартыкчыларын со-рулгаларын дугайын» айтыр-гын чугаалажып көргөн.

Бистин республиканын чартык-чылары болгаш чогадыкчылары че-ди чылдын чогадыкчылар фонду-зунга 1,5 миллион рубль түнүктү орулга бээр социалтиг хуузагезин 2 миллион 321 муң рубльге күт-тескен деп областын чогадыкчылар болгаш чартыкчылар Чөвүленин даргазы эш Потехин онаалып дем-делзөөн.

Күш-ажылдыг бугуручулуну бедидер дээрге, коммунизм тургу-зу-чтарын кол сорулгазы бол

ИЙ МЕНИН ХОЙЖУЗУ

Азар-Төш — чүгө Кызыл биле барым талакы райондарына харылаа ортуна сурагым чөт эвес, харыч баа оон погу көбөлөшкөн чыгар ойматкыча, маастеринге калдык-даа малды шагдан тура-ла кадарып, семиртпн чоран чайлагар чөт. Бо чылын баа-ла Азар-Төштө Чоон-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунун хойжулары чайлагар турар. Чадана хоорайдан Азар-Төштө малчылар чайлаанче хапкаш, листиништер хонуп алган ак өгөрлөн бирөөнүн дунжуга дүшкөн, басып олтур мен. Өгүч чавында хойларын суггары-биле сүтүп бар чоран, хар-назымы алдан чыгаан хире, дөгөм өгнөрлөт, уузууулар. «Тура-ла ууун-даа, тутса-мога-даа болгу дег», айттыг кичи көрүп кагдым.

Хойларын семс-шыраан-даа магалат тур мен. Эскербөн кичи мен, артыман бир-ле кичи: «Эки дунжам — дээнин дынап кагдым. Көрүп кээримге, мээң танымар, Ленин аттыг колхозтун эки хойжуларынын бирөөн Түлүш Осур болду. Менди-лешкеш, ортан:

— Хойлар-даа эки семирбөн-дир аа? — деп айттырдым.

— Күсөөр моон-даа артык апар — деп ол харылады.

Оон хары 60 ашкан. Ол уенин иштинде анаа калдыг ашкандар таварышпаан дээр: суму даргазы, белек-кел агентиин, хойжу... Түлүш Осур болуун эрткен орунун дугайында хой-даа чугаа чок, кыскасы-биле мынчаар чугаалаар: «Бистия Ленин аттыг колхозту үндөйлөп тургускан эгелекчи бодукке киржи, өргөн чок черге Кызыл-Чыраа суруну тутчу чордун. Ам улуг багым Лениннин адын өдөлзөн колхоз тургустунган, колхоз-даа, оон суру-даа чыл кел-

ген тудум чечектелип турар боорга, өөрүп чорутурум чүтө дейлээр? Ол дугайы амгы үеде чонуну мры-амыда баа кирген».

Түлүш Осур мыча дээр, ук мыны ыраап берди:

Көктүт-шыктыг Кызыл-Чыраа Көнгүс өргөн чок-ла турган. Көвөй чоннар каттышканын Көрүштүт-ле суур туткан.

5 чыл иштинде хой кадарары эвээр эвес үе. Оон боду болганчө-ла:

— Коллективтин сөкээ бугурун төлөтпн шынылар ужурут сен, а оон-биле кады ишлпн алган профес-сиялыга чоргаарымы херек — деп, анык кижилерге бо-ла чугаалаан олурар. Чамгыларын Түлүш Осурдан дынап ап, амдыралымы аас-кежиктип орунче чоруй барган анык малчылар кайы хой. Оон чагын дынап, ортан ажылга өөрө-нип алганнар бо-дур. Ховалыг Очур-оол, Ондар Мукунжук, Монгуш Да-жы-Чымит. Олар ам малчылар.

1961 чыл. Ол болза кыш шырпн болганын колхозка эң берге чы-дарышпаан турган. Амдыралымы хой дуржулаалыг коммунист Түлүш Осурну хой кадарар дээр билдиринишкени партия организа-циялыга, колхозтун баштаар черинге чугаалажып көргөш, Дүвүренге хой-жу бригаданы организастан, оон бригадир-хойжузу болуп ажылда-рын аңаа дааскан.

Түлүш Осур оон хузооп алгаш, Дүвүреннин суун ажылаары-биле кудук кастырып, хой кажаларын туттуруп эгелзөн. Мынчангаш аңаа чангыс ай хевир-биле туткан 3 улуг хой кажалары, 6 аал ишти чурттаар

3 бакын туттуган. Бригадада ам 16 хойжудар кирип турар. Олар кол-хозтан 4602 хойну хузооп алган. Ажылдан кирипкен тура, бергелер хой турган. Мычала-даа бригадада арас өрлөр ол бергелерин ажып өрт-кен, эки түнелдерин чедип ап ту-рар.

Эрткен чылын бригадада малчын бүрүзү ортумаа-биле 100 хойга онааштыр 96 хураганын алган. Че-динишкн аңаа-ла чедип келбес, ону шудуруг, кызмак ажыл-биле чедип алган болгай. Түлүш Осур ону эки билер. Ол эрткен чылын бригаданы-биле эки ситен үнгөн черлерин көрүп турган, ситенин хойу-биле белектеп алган. Мычараа харын-даа: «Осур-ун бригаданы мыча ситенин кайын кезип алыр чүвөт, ол черде шын эвес бээр» джиш сүт тургулаан. «Күзөнин чедип алыр, сураамын тып алыр» дээр болгай. Харын оон ужурунда мычараа ол бригада 87,5 тонна ситенин сарааттап тургузуп алган.

Дүвүреннин хойжулары ам келир кышты утпай, анаа белектедип улам-на күштөдирип турар. Олар Сөгөгөдө 50 га көк сууан тараан. Чоокка чедир 20 тонна ситенин кезип белектен. Түлүш Осурну бри-гаданында муракчыларын саны өзүп турар. Түлүш Дарын-оол 332 хойну кадарып турар, олардан 406 хураганын бүрүн алган. Мычараа эш Нимажак 323 хойдан 320 хура-ганын алган. Дук кыргылазды бир хойга онааштыр 2,4 кг болган.

Бригадир кижинин ажылы хой. Хойжуларын амдырал-чурттаган-ны хайтаарар, олар айы-биле кө-жүрер, мал чечинип белектенип уадурут. Суттат калдыгы? Дус чет-чир бээр? Бо-ла буттун Түлүш Осур

харылап, херек апарганга айты-рыгын партиягй бау-биле тургузуп, тодз ажылдап келген. Харын оон ужурунда бригаданын ажылы эки-жиш үнгөн ол-дур.

Бригадир болу кадарары-биле 423 хойну баа хузооп алган. А түн-нел? Бо чылын чүс бакша онааш-тыр 102 хураганын ол алган болду. А бир хойга онааштыр дук — 3 кг.

Кышкы үеде бригаданын мал ка-жаалыга баар болуураа, хойлар кажан-даа ижил болуп онгачаа суг, а хураганын угул, биче айы-биле кирип болур 12 көзөк кажаа-лар болган чаш хураганнар кыжын доммазын дөш от салып болур пи-лалар, хураганыннын чир ситени — шүптү белеп байлаа.

Бригадада бир-ле эки чүве — чаг-гыс-даа хой кымыраамында. Тарып боозадыла үеинде мал эчирлери-ни киржилгезин эки организастан турар, харын-даа Түлүш Осур кез-жэки олар сөүлүнде кошкарга тып-тырып турган, тарыттырмаан хой-ларын боду тарып ап турары аңаа халас барбаан.

Т. Осурнуң ажылын мыда үнелеп турар: малчынар Наадымынче ону каш-даа чоруткан, малтал бижиктер мыда хой. А өг-бүленин херезжн эвээр Түлүш утбай баа кызмак ажыл-ишти. Бо-ла чедикшиктер оон баа өөрүккүзү болур деп чүве белдигир.

Малчынын ажылы-биле мычаар танымшын.

Суттат шайн хаймыдыгаш, чи-гир-боовазын салгаш, бисти шайла-нар дээрге, күзелин-биле ол чалла-гын хузооп ал, кезек чугаалаш-каш, байыражып чаралдымыс.

Улуг чедикшиктерин болтуар! Ондар Алдын-оол.

КОЛХОЗЧУ ХОЙЖУ

Чоон-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунда хойжу М. Н. Дадар-оолу билбес кижи чок. Ол — № 5 хойжу бри-гаданын ижигүнү. Хойга тос чылда ажылдаанынын дургузунда эш Дадар-оол чыл бурода багай эвес түнелдерин чедип ап илген. Эрткен чылын төрүүр 100 хойга онааштыр 105 хура-ганын ол алган турган, а бо чылын баа-ла багай эвес: ко-данында 402 хойнуң хураганы бүрүн алдыган. Хойжунун дук талазы-биле көргүзүү баа эки болган: хой бүрүзүндөн-не 2,1 кг дук.

«Нүш-анылчы шылгалат дээр» медалдын эдилекчизи Мон-гуш Дадар-оол амгы хунерде малга четчир саныг чечнерин белектип алыр дээр амылдап, хойларын эки олардадып, кыш-на удур семиртпн ап турар.

ЧУРУКТА: М. Н. Дадар-оол.

Фото А. Ондарны.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

У т т у н д у р у н б а р г а н

Барым-Хемчик районда «Шен-гир» совхозтун Агытты салыры баа бир улуг салбырын билзес. Оон төмү Сары-Бел суур кайган-чык-ла чаран черде тургустунган. Кидын дургаар чурумалдыг арыг чалтып чоруткан.

Ол суурда бир-ле бакыч бар. Оон соңгалары ам сандан үнгөн. Оон шалаларын хир-чам шын алган. Чалаларында доозун-доозураг үткөй берген, мыда дөрт борбас сайдай бертик-бежел болуп хуула берген.

Бо көргөнгөн чүү бакыч бар? деп мончучулар дораан-ла сонур-гай бээр боорлар. Анык өскөннү көзөңнүн-де мага хандыр ойнал-хо-лөп дыттарымы, кулутурамы одаа — кауд-дур ийиш. Каш-ла чыл бургу-нар бо клубна омак-хогутур турган. Кежээлчир-не оюн-тоглаа. Кичи чаа-

гаараар ужу-даа турбас, бауула-ла кулутурамын оду чайынаган клуб турду.

Соңгу үеде клубтун ажылы шүтү салдыраа. Мыла-ааа ийи-чачыг оон болгузаара, хир-чам арымыла удуе олуруп алган кичи көрүп олур-рарлар. Суурда чымын донгун-ле 10 шапка чедир кылар. Муракчылар-дые ужуражыла кеззелерин органи-застангай турар. Танцы, концерт болбастаан. Аныктар чалгааран ба-зып тургулаар. Ынчангаш арага-да-рыж сундулаар, оор-сук кылар чорутар бо суурда эвээр эвес бо-луп турары дык-ла хомудангыч.

Аш-шаламын ай саньдаа санап олурар хып дон анык оол эш Ооржак ол клубтун эргелекчин киж. Агыт уде клуб кышка уур септеттимен. Оттулар мышты бе-

леткензөн. П. Ооржак чон ортузунга кулутура-массагит ажылдар чоруда-рын утпай.

Агыт үеде салбырын ишчилери ситен кезелдеринде ажылдан кирген. Оларга кулутура болган агитсаса-амг ажылдар, оогуу программалыг концерттер көргүрер ужурут бол-гай. Ол күсүстөткөз.

Бистия суурда уран чүгүге хан-дыкшылыг аныктар эвээр эвес. Эки ажылдыг клубтар суура эвээр, бистия клубунае каян эки-жир ирти деп четтикпейн мапал тур бо. Клубта уаус ойнар чагыс-даа хогун аймаа чок.

Ынчангаш салбырын баштаар чери болган партия комитети бо ай-тырыгын соңгаралтайын, дурген шиптирээрин дилеп тур бо.

Ч. МОНГУШ.

Кызылдын пассажирлер АТА-зынын коллектив Мария Федоровна Ни-кифоровна хундүлээр. Ол угбай автоажыл-агыл шугумунга ол алы чыл иштинде амылдап келген. Баштай танымал, оон соонда машиналар ууктуучу турганымдан, ам маларын мергежиле ажылдамышпаан чедип алган. Бугуругае эки амылдап келген дээр Мария Никифоровна оон шаниаларын тывыскан. Анаа өң-не үнелпн шаниал болза коллектив-тин шундүткөн болур.

Чурукта: М. Ф. Никифорова.

Фото И. Милонзетуу.

ЧЕДИИШКИННЕРНИ БЫЖЫГЛААР

Ленин аттыг колхоз каш чыл-дар бурунгаар чүгө Чоон-Хем-чик районга эвес, харын респу-бликага хондунгай ажыл-агый-ларын бирзези турган. Кашан оон кожазы «Октябрь 30 чылы» колхозту аңаа катканда, оон дар-газында бо сөөлүг колхозтун дар-газы турган коммунист эш Мон-гуш Хунаньты колхозчулар соң-гуп алган.

Оон бээр ийи чыл амып турар. Колхоз экономика талазы-биле шору бынгытп, планыг сорул-галарын күсөдип, колхозчулар-биле ай саныла санамып турар алган. Бо дээрге колхозтун баштаар черинин удуругазы, ажылды организастан талазы мурукузундан черле экижизин, колхозчуларын амылга ийелкей-лиг, организастыг болу бергенин херечилеп турар.

Колхоз чаа беш чыл планынын бирги чылын багай эвес эгелзөн. Чоокта чаа Баян-Тала салбы-рынн төвүнге колхозчулар чыдыг бирги чартынын түнелин үн-дүргөн. Колхоз төрүүр 100 баш малга онааштыр 88 хураганын, 101 аңадын, 95 кулуну алган, а инектен төл алганы куду бо-луп, 100 инектен-не 56 бызаа болган. Колхозта 100 хойга онааштыр 90-дан 100 чедир ху-раган алган хойжулар 23 болган.

№ 1 сүт-бараан фермазы чар-тын чылда 370 центнер сүт саар планын 643 центнер, азы 171 хуу күсүткен. Ынчангаш ферма-лар аразында социалист чарыш-на бо ферма бирги черин ээлзэн. Колхозта беш хойжу бригадалар-дан коммунист Түлүш Осур бри-гадирлзэн № 4 хойжу бригада бирги черин ээлзэн. Ол чус хойга онааштыр 94 хураганын камга-лап алган. № 2 хойжу бригада чус хойдан-не 92 хураганын ал-гаш, ийиги черин алган.

Колхоз чүгө мыйыстыг бода малды баш санын өстүрериниң планын 99,8 хуу күсүткен, а оон еселерин дына ажыр күс-сеткен болгаш ниити малдын баш саны өскөн. Курунуге зыт, сүт, дук садарынын чарты чыл план-нары баа күсүткенин.

Часы тарылганын планы кулутуралар азы-биле күсүт-тинген болгаш ам суггарылгалыг черлерин унужу эки.

Колхозчулар чартык чыдыг түнелдерин унуруп тура, му-ракчыларын амыл-инин мерге-лзэн. Коммунист Монгуш Досунаа төрүүр 100 хойга онааштыр 108, Монгуш Сандын — 104, Ооржак Херел-оол — 105, Ховалыг Очур-оол — 102 хураганын алган. Бо ады үнгөн болгаш моон-даа өскө хойжуларга 47 хураганын немел-де төлөргө тывыскан. № 1 сүт-бараан фермазынын сазанчызы

О. Сөремаз алды ай иштинде инек бурзундан 1085 кг сүтү саап, сазанчыларын чарыкынга бирги черин ап, 30 рубльди баа СЭПЧ Чоон-Хемчик районунуң болгаш райкоускомунуң шаниал бижин алган.

Механизаторлар, хой кыргы-чылары дээр оон-даа өскө 45 муракчыларын 850 рубль түн-нүң өрткөтп чүдүлдер-биле ша-наар. Шакинатканнарын аразын-де ленинчилер чарыкып турар кожазы «Искра» колхозтун чам-дык муракчылары баа бар. Бо дээрге чүгө буттарынын эвес, номазынын муракчыларынын куш-ажылын баа үнелеп көргө-ни ол-дур.

Ленинчилер чедикшинге хө-рөөс. Олар чыдыг баштайгы чартынын түнелдерин унудог-ш, ол дээрге ажылдын эгзеси, баштайгы бзымнар болур, а чыдыг ийиги чартында улам дынзыг туттунмса болза, чыдыг түнелдерин кирелпн апар деп чүвени улуг ичезинге алган-нар.

Колхозчулар чаа беш чыдыг баштайгы чартында амыл-инин түнээш, ажыл-агый чылын че-дииништин дөзөрын чугаалаш-каш, буттарынын чаңчы болган байырлашыкы-биле зыт, мөгө-ни салып, оюн-ноцертти көргө-нөр.

О. АРАНЧАА.

Ады-ла механик

Билбес түвезин билдир мен дээр, оон бугуругу чүвени үрээр чамдык кижилер бистия аразында бар. Ын-дыларга Бай-Тайга районун ме-ханиги Кара-Монгуш Белекти кирип болур. Ол үшкү класстын чолаачы-ны хирезинде механик ад эдилзэн, айла 95 рубль шыламын.

Мычала-даа оон кол кылдыр ажы-лы бенин, автол куудар болуп ту-рар. А машиналарга калдыг-бир үр-елешкин болу бээр, оон элпн кы-гаш, ажылдаш чорударынын удуу, чүгө тургузуп каг дээр. Оон соонда Кызылдан чолаачылар кээрин ма-наар. Оон чолаачылар келбес бол-за, машина каш-даа хонукта алаа турар. Бир эвес машинанын үрел-ген черин чолаачы болу кылдып ап-кан болза, мээң чөпшээренин чокка чүгө кылдыг дээр ол чолаачынын көчүрү, эгээринге чедер.

1966 чылдын май 17-де райпо-нун номери 58—89 ГАЗ-63 таски машиназы-биле Сут-Халче алды хонукта хуурунда чорук кылдып, оон

бодунун дунмазын экилгеш, райпо-нун механигинге кирип алган. Эш Белек ГАЗ-63-ту элпел көрөйн дээрге, райпо даргазы эш Шойлаа чөпшээрелкен. Бо үеде ырап-уак малчыларга аш-чени болгаш ке-регелдип бараннарын чедирер үстүп тура, ол машинаны хуурунда эдилеп турары шын эвес.

Белекти механикка кирип ал-ган дунмазы Монгуш 1960 чылда чолаачыга өөрөнгөн, оон соонда ка-аа-даа чолаачылап турган билдин-мес, баа-лаа бенин, автол куудары-га өйлөшкен киж болуп турар. Бо чылдын июль 5-те ол бенин, автол кууар механик Барым-Хемчик рай-ониче чоруп барган. Ол хун ийи ма-шина бенин чогундан алаа хүн-ээш.

Машинаны хуурунда эдилээр чо-рукту соңгалдыр, эки мергежил-дик, дуржулгалыг механик тыварын чолаачылар районун баштаар че-ринден негеп турар.

К. ХУРЕН-ООЛ.

Бай-Тайга районун «Малчын» колхоз.

Чүге ойнадып турагыл

Бистия черде ону амдазан содамы дээр. А херек кырында ол кым-биле чөшкүп, ат-сураг чедип алганай? Бүтү назымын иштинде ка-дай бастып, арагалан алган саньда-ла, каш-хайра чок хал-соп, дорам-чылап келген. Ам мырыл-бай багы элтөтөп барган. Кайла-даа доктамаз ажыл кышбайн, кадайнын кымыл күжү-биле тыпкан ашканын ол-би-жек арып тургаш, ушта сол алгаш, арагалан чоруп берген. Саа Уула дег, дилги мышка аажы-чачын, динсей дег содамыраа кижилерин бистия ниниңдеге ажып чүг, оон-биле чүге мыча дык ойнал турарып, арге-хообулу туткан черлер чүвү көрүп турарып?

У. ИРГИТ.

Тыснин Экономикаг Тайылыбы

«Эртемниң болгаш техниканын чедикшиктерин бүтү таладыг ажылдарына, нитиңдедиң бүтү бугуругазын алдустурадыг хож-жүрениге, оон ажытыг чорун болгаш күш-ажылдыг бугурукчу-лун белидеринге үндөйлөш, үзөт-пүрүтүп улам мыай олдөйлөш, көдөз ажыл-агыйын хожжүрениң бижык белик темпаларын хандырамын, оон ачыманда конуң амдыралымын материалдыг баа кулутуруг дең-гээлиг улам ийиги боттук көдүр-лүшкүчүн чедип алдыр беш чыл планынын кол экономикагй сорул-газы болур» деп, СЭПЧ-ниң XXIII съездинин Резолюциясында айт-кан.

Партиянын төөгүдү съездинин коммунист тургузушуну талазы-биле салган сорулгалары саң-хо системаның белик негелдери тур-гускан болгаш улус амыл-агыйын хожжүрениң оон ролон бедиктен. Коммунизмин материал-техниктиг базамын улам мыай хожжүрениге, чурттуг экономиктиг болгаш кама-гал күүчүзү быылааларына, то-пунук амдырал дептепн беликери-ге эргекчө чугула ашка-хорегин куравамын саң-хо системазын дачыштыр мобилизастан апар. Бистия республиканын саң-хо сис-темазы эрткен чеди чылдарда бюд-жетти дачыштыр 207 миллион рубльди мобилизастан, азы чаргы-дан ашка-хорегиниң түңү эрткен 14 чылдарда чаргыдан түңдөн 20 хуу ажык болуп турар.

Ол ашка-хорегиниң Тыяның со-циалисттик экономиказын болгаш кулутуразын улам мыай хожжү-рениге утгалга хемчелерге ажы-лаан. Благыга 48,5 миллион рубль-ди үлөтүрүп, көдөз ажал-агый болгаш улус амыл-агыйның өскө-даа адыларына республика бюджедин-

«Тээл» совхоз—238 муң, «Малчын» колхоз—298 муң рубль орутуган алган. Өвүр районда «Торгалыг» колхозту оон алган орутуган 223 муң рубль болган.

Бюджеттен хой хөргөвин бүтү амылдакчыларын, бирги эөлөгөчө материалдыг бугуругазын алды-рында амылдап тураларымы, а озымыш чырыдышымын, калык кам-гала амылдакчыларымын болгаш өскөлөрүн-даа амыл төлөврүн өс-түреринге чаргыдаан.

Колхозчулар пессия хандырыл-ганын тургускан, анаа колхозтор орулгаларына болгаш СССР-ниң күртүне бюджеден чыл бугурун алу-тур акшаны ажылга турар. Пен-сионерлерин чамдык кезээниң хан-дырылаанын дечилеп бедзөн.

Эрткен чеди чылда мыка хой аял-хөргөвин чуртталга болгаш амдырал-хандырыла тудууга чар-гыдаан.

Тыя АССР-ниң Дээди Совети-ниң тоску сеезинге быдылаан республиканың 1966 чылдагы бюд-жеттиг СЭПЧ ТК-ниң март болган сентябрь Пленуунарымы шиптир-леринде сорулгаларга дүштүр чо-госткан, ол болза Тыяның улус ажал-агыйнын хожжүрениң амыл-ажылында көрдүгөн ажылдарын ак-шаладырамы хандырып турар ка-лаа программа болур. 1966 чылда бюджедтиң чаргылаан 35,5 миллион рубль, азы эрткен чылга удур 10 хуу өздөлдөп болур. Эрткен чыл-дарда мышкан, оон мыка хой кезип социал-култура хемчелерге, ылаң-гын чырыдышымын чаргыдаар.

Школар, интернаттар, клубтар, библиотекалар болгаш чырыдыш-кынын баа кулутурамын өскө-даа албан черлерин тудурамы болгаш тургузганын 18,6 миллион рубльди, оон социал-култура амдыралымы чаргылаан-биле кирген гүгүнү 65 хуузу эрткен чылга удур 7,8 хуу өздөлдөп кылдыр чаргылаар. Бо ак-ше-хөргөй школарга өөреникчи-лерин саны 46,9 муң киж, азы

эрткен өөренике чымында турга-ныдан 1560 киж хойну тургузар арганы болдуар.

Чырыдышымын чаргыдага көс-кү черин интернаттар ээлээр. Куру-нениң долу хандырылгалыга бары 7 муң хире өөреникчилер турар, оларын өөрдүп, ажаал, хемчегери-не 3251 муң рубльди чаргыдаар. Интернаттарга чаргыдаалыг улуг болуп турары билдиртп болгай, чү-дө дээ, интернаттар өөрдилге-и-жилдигиң амыла чаа хөврүн тургузуп, шипти ортук болгаш по-литехниктиг эртемни чедип алгы-рыга таарыжылап байлаан тургуру-п, амыл салгылаарын чүгө өртөм-нү үндөйлөшкөндө өөрдүп эвес, харын нитиге амылгыт күш-ажыл-га чачыктырып турар.

Амылчыларын болгаш колхоз-чуларын, мыланын аныктарын бугуругае ажылдамышпаан өө-рениге ажылдын болгаш көдөз аныктарын көзөкө школарын уду-тур ролду ойнал турар. Бо сорул-гала эрткен чылын 283 муң рубльди чаргыдаан болза бо чылын 318 муң рубльди, азы 8,5 хуу хойну чар-гыдаар көргөн.

Республиканын бо чылгы бюдже-дин баураар калык камгалалына 9 миллион 339 муң рубльди чар-гыдаар, бо дээрге, эрткен чылдамын-дан 17,4 хуу хой хөргөтп-дур. Моңу шиптээдип алганынын түнелдиги амылга орунларынын саны 2700 чедер. Тускый үсөөн 90 муң рубльди божаа тыя хөргөжөөрениң урул-галына белегтер бээрине, а 192 муң рубльди аарыг кижилерин халас өмүрүннеге ажылаар.

Курунениң капитал салымшы-нарымы күсөлө-биле чырыдыш-кы болгаш калык камгалал шугу-муун талазы-биле Кызылга 964 өс-көнчиг өөренип чаа шкоаны, Чоон-Хемчик районда «Искра» көл-козга 320 өөреникча турар школа-ны ажылгаа кирип, Шекээр, Эри-Барыш школарын дыка алдыар, Ак-Довуракка—280, Турагга—140,

Кызылга—140 уруугар турар ас-кадарты амылаага кирип, ол кыш-мал Ак-Довуракка амылган. Кы-мыла радиология норлуучу амыл-галга кирипери көрүп турар.

СЭПЧ ТК-ны март болгаш сен-тябрь (1965 ч.) Пленуунары со-циалист ажал-агыйын чорудары-нын чурттуг экономикагй хожжү-рениң темпаларын дүргөдирип, бугуругазын бугуругае экономик-тиг дие беринишкени күштөдир-периң чаа болгаш чугула аргаларын тодраткан. Ынчангаш планнамын кынып болгаш экономиктиг иди-г беринишкенин чаа системазын амылдала долору-биле болгалды-рары, планнашыкынын толуктукун удуругазын быылаалары болган чартыры, оон-биле мыка ажал-агыйын демократтыг үндөйлөврүн хөжүмдери, коллективтерин бол-гаш амылдакчы киж бугуругуң идишкени көдүрери чугула сорул-га болуп турар.

Социалист бугуругазынын орулгаларын кол хөврө оларын бугуругае-сан-хо ажал-чорудула-зынын түнелдеринин көргүзү-ү-оруга болуп турары билдиртп бол-гай. Бугуругае черлеринин сав бол-гаш мынар талазы-биле чедикши-ктерин, материалдык, күш-ажылды болгаш сав-хо мурамыларын амылдала чаргыдап,

„ЭЛЧИННЕРНИИ СУЛЧЭЭЗИ“

— латыш алыгчыларынын роман-
Эдуард Берзинь. Ол дээрге кы-
рымында ынчылар шахна ын-
ажылап турган кижилер. Ону
гаалта таарыштыр бопол карб.
Локкартын сүлөзүн илелет
узулган соонда, хей чылдар
кеч, лаштыкы дипломаттарын
таарын илерезиринне харын-на
Берзинь эн иделейлиг кириш-
лери билине берген.

Зат улаштуу шымчы өлү
ар Бөрүчөк. Ө. З. Дөржонки
сүлчүлүгүн уулуздуктарынын
зыгыч буюу арага-беле кирип, о
нын иретин аяктайып шаап
сүлчүлүгүн илдеринин лааскан
даалганы ол күүсүндүлүгүн
ба деп айтырып туртп кыла-даа
кистер, Дөржонкиний боду ол
лаар доржонке буюрун турар. У
чанган Бөрүнч баям-базым-
чадыкта алууну кара-беле ка
лаа турган, баймынанын ара
ажылап чоруп турар. Чамыкт
өдөхтоктарын шуптуун ол-за
ринге атылкан калкы дег, хол
гаар-да хол боозунче түттүнү
турт үлөр-заа тургуздар. Нич
да онаалганын үлүт чүгүлдү,
тигинин мурунча бараан боду
нымдг далаш баямнардан тир
дыра бөдү.

Туннелинде чекист Берзинь
чааниң эй-не чажыт. нарын ч
дерин чекистерге длередиң
Сулчаани чылча шапкан.

(СЭТА).

Низг дэтинчизи даш Совет Эвиленин Коммунист партиясына, совет тазавына, Совет-ветнаан наймат нитиленингиз, Совет Эвиленинги кы-ула улузунга ветнаан дуустун этерики-сагышын хазымыдан өөрүтү этирискизациян Пугун Тяу Тяу дэргейлээн болгаш ийи улустарнын аша чурттарын аразына найрал-ы бичгылар тазавы-бизе алып-буушталынгга чаа-чаа эдинишкенини чедип алырын Совет-ветнаан найрал нитилелениге күзөн.

Июль 31-де ВДР-нин девискәэрин-
е. Ненбай болгаш Куантбинь мож-
уарны агаарыныче, а ол ышкаш Хай-
гон чогууче халдаашкын уезине
одараттыгган медалер-биле алыр-
а, үш америк самолётту андаа ат-
кан.
Мынчангаш ВДР-нин девискәэри-
нин агаарыгга андаа аткан америк
самолёттарнын нийти савы . 1271
еткен.

Салғонга америк шериг бүлүктөрүнүн мегетелин барыктаалаш. баанын талайн информация агентилеринин дыннатканы-биле алырга. бааныт иелелга америкнаанын чирингилри дыка көүлүш. Салғонга шериг шериг бүлүктөр ову алыганын уангич мохуза уулуш-косталыгы шеригин ийелкинни күштелешининде деп талайбырлаан түвар шеригин ВНА дыннаткан. О уде алыгашынын чоруп туура америкнаар артекке медельдешкан ийи катан хей шериг албанныгыларын шынгатын.

Ол шийтгирлэрийн тайлбырлавын, информация министрийн Пьер уапаным медеглээн: бонго чазакын экономиктай политиказын турт- цын шийтхи чиг-ий-блэ ажыла- гар бүдүрүгелернин ажыл-чору- дгазын деткип турар.

ентилелдин корреспондентизм Жа-
ртадан ыңгайаткан. Информация
министерствозуун 139 ажиллакчы-
рын ажилдан үндүргени, а 248
кыдакчыларны ажилдан түр чай-
тканы билине берген деп, корреспон-
дент тааныткан.

Бистиң куба акы-дунмаларывыс социалистиг ниитилди тургузарынгы жединшиинерини чыл келген тудум-на кеведилди турарлар. Ба талазы-биле улуг дузалал-чыны оларга Совет Зеленилениң болгаш социалистиг еске-даз чурттаарын улустары көргүзүп турар.

[illegible]

Эпизодияны (хээкчилерийн халд
аар аалар) дараахында хөдөхдөртө
г дөвсхөхөө аяарг хээкчи амытан
чөк, арай боорла шичинчийн чөүгүр
хөтөри бола таваржыр, үнүгүрэр ай
чөк-кавыга хээкчилерийн саны э
хээкчилерийн түрттэчкылары мынг
таварылгада ону дүргөн-не уаутка
э амыч амылжакчыларынга медалээр
хээкчилерийн хоаразын чөк кылыр хөмчө
г хээкчилерден аал хээкчилерийнчө
дөргө халал болуу

Эрри аянаан кижилер тумадан аары
г амытаннын кезин сооп, оон
ы чыпышырп бөлүр. Азырал амытан
й-ыттар хээкчилер дамчыштыр база

чумазан аараан быттар ызырганды
кежин сойганда оон халдавыры
тарааны 2—5 хонуктарда билдиртп
инин эъди изиир, бажы аарыыр, хен
уйгузуу келбестээр, угааны эедерээр.

ФОННАР: Редакторная 24-63. редак